

הלכות מעילה

יש בכללן שלוש מצוות אחת מצות עשה, ושתיים מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: (א) לשלם המועל אשר חטא בתוספת חמש וקרבן, וזה הוא דין המועל; (ב) שלא לעבד בקדשים; (ג) שלא לגז קדשים. ובאור מצוות אלו בפרקים אלו.

הלכות מעילה פרק א

א. אסור להדיוט להנות מקדשי ה' בין מדברים הקרבין על גבי המזבח, בין מקדשי בִּדְק הבית; וכל הנהגה בשווה פרוטה מקדשי ה', מעל.

ב. דברים שהתירו באכילה מן הקרבנות כגון בשר חטאת ואשם אחר זריקת דמן, או שתי הלחם אחר זריקת דם שני הכבשים אין בהן מעילה: אפלו אכל הזר מאלו וכיוצא בהן הואיל והן מתרין למקצת בני אדם להנות בהן, כל הנהגה מהן לא מעל; ואפלו נפסלו ונאסרו באכילה הואיל והיתה להן שעת התר, אין חיבין עליהן מעילה.

ג. המועל בזדון לוקה, ומשלם מה שפגם מן הקדש בראשו. ואזהרה שלמעילה, מזה שנאמר "לא-תוכל לאכל בשעריך, מעשר דגנך . . . ונדריך" (ראה דברים יב, יז) מפני השמועה למדו שזו אזהרה לאוכל מבשר עולה, הואיל וכלה לה; והוא הדין, לשאר כל קדש שהוא לה' לבדו בין מקדשי מזבח, בין מקדשי בִּדְק הבית אם נהנה מהן בשווה פרוטה, לוקה.

ד. מעל בשגגה משלם מה שנהנה, ותוספת חמש, ומביא איל בשני סלעים ומקריבו אשם, ומתכפר לו; וזה הוא הנקרא אשם מעילות, שנאמר "וחטאה בשגגה, מקדשי ה': והביא את-אשמו . . . ואת אשר חטא מן-הקדש ישלם, ואת-חמישתו . . .". (ויקרא ה, טו-טז). ושלום הקרן בתוספת חמש, עם הבאת הקרבן מצות עשה.

ה. תשלום הקרן והבאת האשם, מעכבין הפפרה; ואין החמש מעכב: שנאמר "באיל האשם" (ויקרא ה, טז) איל ואשם מעכבין, ואין החמש מעכב. הביא מעילתו, עד שלא הביא אשמו לא יצא. נסתפק לו אם מעל או לא מעל, פטור מן התשלומין ומן הקרבן והחמש. והרי הוא כתחלת ההקדש; ואם נהנה בו, מוסיף חמש על החמש. וכבר בארנו כמה פעמים שהחמש אחד מארבעה מן הקרן, עד שיהיה הוא וחמשו חמשה.

ו. יש דברים שאין חיבין עליהן מעילה מדברי תורה, אבל אסור להנות בהן מדברי סופרים; והנהגה בהן, משלם קרן בלבד, ואינו מוסיף חמש, ואינו מביא אשם.

ז. כל קדשי מזבח, בין קדשי קדשים בין קדשים קלים אסורין בגזה ועבודה: שנאמר "לא תעבד בבכר שורך, ולא תגז בכור צאנך" (דברים טו, יט); והוא הדין, לשאר קדשים. והגויז את השור, או העובד בצאן לוקה מן התורה; ותולש, אינו כגויז. ויראה לי שאינו לוקה, עד שיגזז כדי רחב הסיט כפול לא יהיה זה חמור משבת.

ח. סֶפֶק קִדְּשִׁים, כְּגוֹן בְּהֶמָּה שֶׁהִיא סֶפֶק בְּכוֹר וְכִיוּצָא בָּהּ הָרִי
הֵן אֲסוּרִין בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה; וְהַגִּזּוּז אוֹ הָעוֹבֵד בָּהֶן, אֵינוֹ לוֹקָה.

ז. בְּהֵמַת הַקִּדְּשׁ שֶׁנִּפְלָה בָּהּ מוֹם, וְנִפְדָּת כִּמּוֹ שְׁבָאֲרָנוּ אֵינָה מִתְּרַת
בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה, וְהָרִי הִיא בְּאֲסוּרָה עַד שֶׁתִּשְׁחַט; נִשְׁחָטָה אַחֵר
פְּדִיוֹנָה, הִתְּרָה בְּאֲכִילָהּ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשִׁקְדָם הַקִּדְּשֵׁן
אֶת מוֹמֵן, אוֹ קֵדָם מוֹם עוֹבֵר לְהַקְדִּישׁ; אָבֵל הַמִּקְדִּישׁ בַּעֲלַת
מוֹם קְבוּעַ לַמִּזְבֵּחַ, אֵינָה אֲסוּרָה בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה אֲלָא מִדְּבָרֵיהֶם.

י. נִפְדָּת הָרִי זֶה כִּחְלִין לְכָל דָּבָר, וְתֵצֵא לְחִלִּין לְהַגִּזּוּז וּלְהַעֲבִיד:
חוּץ מִן הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר שֶׁהַקִּדְּשָׁה חָלָה עַל גּוֹפֶן, אֵף עַל פִּי
שֶׁהֵן בַּעֲלֵי מוֹמִין קְבוּעִין מִתְּחִלָּתָן, וְאֵינָן יוֹצְאִין לְחִלִּין לְהַגִּזּוּז
וּלְהַעֲבִיד, לְעוֹלָם. וְאֲסוּר לְהִרְבִּיעַ בַּבְּכוֹר, וּבַפְּסוּלֵי הַמִּקְדָּשִׁין.

יא. מִתֵּר לְתַלֵּשׁ אֶת הַשֶּׁעַר לְכַתְּחֻלָּהּ מִן הַקִּדְּשִׁים, כְּדִי לְהִרְאוֹת
הַמוֹם לַמַּחֲמָה; וְאוֹתוֹ הַשֶּׁעַר שֶׁתִּלֵּשׁ אוֹ שֶׁנִּשְׁרַח מִן הַבְּהֶמָּה, אוֹ
מִן הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר הָרִי זֶה אֲסוּר בַּהֲנִיָּה, אִפְּלוּ לְאַחֵר שִׁישְׁחָטוּ
מִפְּנֵי מוֹמֵן: גִּזְרָה שְׁמָא יִשְׁהָה אוֹתָן, הוּאִיל וְאֵינָן בָּאִין לְכַפֵּרָה.

יב. אָבֵל צֶמֶר הַנוֹשֵׁר מִן הַחֲטָאִת וְהָאֶשֶׁם, מִתֵּר בַּהֲנִיָּה לְאַחֵר
שֶׁחִיטָתָן מִפְּנֵי מוֹמֵן הוּאִיל וּלְכַפֵּרָה הֵן בָּאִין, אֵינוֹ מִשְׁהָה
אוֹתָן. וְאִם נִתְּלַשׁ מִן הָעוֹלָה, הָרִי זֶה סֶפֶק. וְכָל שִׁיתִּלֵּשׁ מִכָּל
הַקִּדְּשִׁים אַחֵר שֶׁנִּפְלָה בָּהֶן מוֹם הָרִי הוּא מִתֵּר בַּהֲנִיָּה, שֶׁהָרִי לֹא
תִּלֵּשׁ בִּידּוֹ: חוּץ מִן הַבְּכוֹר שֶׁאֵף הַנִּתְּלָשׁ מִמֶּנּוּ אַחֵר שֶׁנִּפְלָה בּוֹ
מוֹם, אֲסוּר בַּהֲנִיָּה.

יג. הַשּׁוֹחֵט בְּכוֹר אוֹ שְׂאֵר מִקְדָּשִׁין, תּוֹלֵשׁ אֶת הַשֶּׁעַר מִכָּאן
וּמִכָּאן לַעֲשׂוֹת מְקוֹם לְסַפִּין וּבִלְבָד, שְׁלֹא יִזְיָנוּ מִמְּקוֹמוֹ.

יד. קִדְּשֵׁי בֶדֶק הַבַּיִת, אֲסוּרִין בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים;
אָבֵל מִן הַתּוֹרָה, אֵינָן אֲסוּרִין. לְפִיכָךְ הַגִּזּוּז אוֹתָן, אוֹ הָעוֹבֵד
בָּהֶן אֵינוֹ לוֹקָה, אָבֵל מִפִּין אוֹתוֹ מִכַּת מִרְדּוֹת.

טו. הַמִּקְדִּישׁ עֹבֵר לַמִּזְבֵּחַ אִמּוֹ אֲסוּרָה בְּעִבּוּדָה, מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים:
מִפְּנֵי שֶׁעִבּוּדָתָהּ מִכְחָשֶׁת אֶת הָעֹבֵר, גִּזְרוּ בָּהּ. וְהָרִי הִיא מִתְּרַת
בְּגִזָּה, שְׂאִין בָּזָה הַפֶּסֶד לְיֹלֵד.

טז. הַקִּדְּשׁ אֶבֶר אֶחָד מִן הַבְּהֶמָּה, בֵּין לְבֶדֶק הַבַּיִת בֵּין לַמִּזְבֵּחַ
הָרִי הַדָּבָר סֶפֶק אִם אֲסוּרָה כָּלָה בְּגִזָּה וְעִבּוּדָה, אוֹ אֵינָה אֲסוּרָה;
לְפִיכָךְ אֵין לוֹקִין עָלֶיהָ.